

Fraga: la Pilarica espenteja Santa Anna

QUIM GIBERT
PSICÒLEG I COAUTOR
D'EL DESPERTAR DELS
PAÏSOS CATALANS'

L'imperial mesquita de Selim va lluir durant temps i temps els quatre minarets més alts del món. L'enorme mesquita és a Edirne, Tràcia, la principal capital turca en territori europeu. La construcció d'un temple musulmà tan a prop d'una Europa tradicionalment cristiana no va ser un gest innocent dels otomans: calia fer un marcatge religiós. En paral·lel, la denominació Edirne, amb la caiguda de l'imperi romà d'Orient (1453), va desplaçar l'anterior: Adrianòpolis (Istanbul i Izmir també van rellevar el nom de Constantinopla d'Esmirna respectivament, entre altres ciutats d'Àsia Menor).

A conseqüència dels gairebé cinc segles de presència del Gran Turc (XIV-XIX) a l'actual Grècia, molts topònims otomans continuen vius entre els grecs. Almopia, la regió fronterera del nord, és el nom oficial, però la denominació turca Karatzova és la popular. Almopia i altres contrades macedònies van ser otomanes fins el 1913. Així, doncs amb l'expulsió dels turcs, el govern d'Atenes no van dubtar a hel·lenitzar els topònims. A voltes, amb criteris poc escaients i més aviat ridículs. Hi ha com una necessitat impetuosa, en aquests casos, de delimitar el territori, igual com fan amb l'orina els gats i altres mamífers. Va passar quan el Bisbat de Lleida va quedar trencat, entre 1995 i 1998, en favor del de Barbastre-Montsó, bisbat aragonès ressuscitat aprofitant l'avinentesa. Era precís fer coincidir, per a l'ocasió, els confins episcopals amb els polítics. Molt abans, el 1916, Alins, poblet catalanoparlant de la Llitera, va passar a dir-se Alins del Monte, atès que suposadament podia generar confusions amb Alins d'Isàvena, Ribagorça Occidental, i Alins de Vallferrera, Pallars Sobirà. S'hagués pogut denominar Alins de la Llitera, però algú es va encarregar d'encolorar un afegit en castellà. En aquesta mateixa època, Santa Anna, patrona de Fraga, des del XVI, va ser desplaçada pel Pilar, l'emblema de l'aragonèsitat més absoluta. El mossèn Joan Baptista Altisent i Jové, en representació de la diòcesi lleidatana, hi va donar el vist-i-plau. Amb l'aterratge d'una mare de déu aliena a la realitat de Fraga es va fer un nou pas per fer quadrar el cercle. Quim Salleras i Clarió, historiador fragatí, diu que van ser uns anys de sentiments aragonesistes: "impulsats pel despertar de la indumentària i de la jota, en la qual Fraga fou escollida com a protagonista d'excepció (...) A

1er Taller de BALL DE COQUES

Miércoles 26 de julio de 2023
FRAGA (Huesca)

La substitució interessada de santes també es va fer a Barcelona quan Santa Eulàlia fou rellevada per la Mercè. Mercè i Pilar tenen més simpaties entre els poders centralistes

Entre els fragatins de més edat, però, és ben vigent la popular dita: "No és ben casat qui no ha estat a Montserrat"

més, la mare de déu del Pilar fou coronada el 1903. I una Real Orden de 8 d'octubre de 1908 li va concedir el títol de Capitana Generala de les tropes espanyoles".

Quim Salleras subratlla que els fragatins van continuar celebrant la festa de Santa Anna amb balls, càntics, dolços. Així i tot, l'esmentat historiador matisa que la confraria del Pilar, existent a Fraga des de feia un temps, prenia protagonisme: "a mesura que el perdia la confraria i la devoció a Santa Anna (...) Acabada la guerra del 36-39, les autoritats van adreçar la seva atenció a la mare de déu del Pilar, oblidant Sta. Anna".

De fet, Salleras ha localitzat una circular de 1805 adreçada als sacerdots de Fraga, en la qual s'instà a sondejar, entre els feligresos, la conveniència d'instaurar el Pilar com a "fiesta de guardar", segons sol·licita "su santidad" (Josep Maria Torres, bisbe de Lleida, i/o Pius VII, el Sant Pare) i l'Ajuntament de Saragossa. Fraga va dependre territorialment de Saragossa fins que el 1833, a ran de la divisió pro-

vincial, va passar a ser de la província d'Osca. Les altres parròquies del Bisbat de Lleida sota administració aragonesa també van rebre la mateixa petició religiosa, però la majoria no en van fer cabal.

La substitució interessada d'una santa per una altra també es va produir a Barcelona quan Santa Eulàlia fou rellevada per la Mercè. Ben mirat, la mare de Déu de la Mercè, com la del Pilar, han desvetllat més simpaties entre els poders centralistes i conservadors.

D'un temps ençà El Ball de coques, en honor a Santa Anna, torna a agafar embranzida a Fraga. Tant és així, que fins i tot es convoquen sessions per aprendre a dansar-lo quan la festivitat s'acosta.

La presència de la Pilarica a la Franja de Ponent és un element més de distorsió de l'imaginari local. No passem per alt que, entre els fragatins de més edat, és ben vigent la popular dita: "No és ben casat qui no ha estat a Montserrat".